

Robotid meie ümber, meiega koos ja meie nimel?

Mag.iur. Karmen Turk

Advokaadibüroo TRINITI vandeadvokaat, Tartu Ülikooli IT-õiguse külalislektor,
Euroopa Nõukogu ekspert

Kes on meie ümber, meiega koos ja meie nimel?

Juristidena defineerime. Ilma ei saa. Seega, mis on see „robot“, mis annab juristile mõtteainet.

Sõna robot on kasutu. Sellel on nõnda palju tähendusi tavakeeles ning tehnikute, inseneride ja ka juristide erikeeltes, et neist igaüks eraldi on just seetõttu kasutu. Neid kokku pannes aga võime sünteesida, et robot, on miski, millel on füüsiline tugi ning mis on võimeline ilma otsese inimsekkumiseta saavutama maailmas muutuse. Täna maailmas räägime aina enam sõnast „nutikas“, mis peaks lisama roboti definitsioonile täiendava kihi – see on võimeline autonoomselt otsustama ning käituma ning saavutama tulemusi, mis võiks olla üllatuseks isegi roboti loojale endale. See oleks intelligentne robot. Kui võtta mõõdupuuks meid endid, siis mis on tänane tegelikkus kogu meid ümbritseva „*haip*“-meedia tingimustes? Reaalsus on, et meiega igas valdkonnas ja igas teemas sama tarka masinat ei ole. Suure enamiku ennustuste kohaselt veel vähemalt aastakümneid, kui üldse kunagi. Küll aga on nn spetsiifilistes valdkondades ja teemades roboteid, mis meid igas mõttes selles vallas tarkuses ületavad. Enamgi veel, need robotid sekkunud meie eludesse palju enam kui arvame.

On roboteid, mille ainsaks eesmärgiks on otsustada meie ülejäänud elu (kohtunike abirobot *COMPAS*), kuid mille osas puudub teadmine, miks või kuidas; on roboteid, mis osalevad meie nimel tehingutes ja seda enne, kui meie sellest teame (tviidipõhine kauplemisrobot *TrumpAndDump*).

Nende kahe näite pinnalt tõusetuvad vähemalt järgmised küsimused:

- kas sellised teod saame või võime usaldada masinatele?
- kuidas selliste robotite tegevused seonduvad nende loojate tahtega tsiviil- ja karistusõiguslikus mõttes? Selle kasutaja tahtega?
- kuidas selliste robotite tegevuses on tagatud meie ühiskonna koostöömimise aluspõhimõtted, alustades inimväärikusest kui tähtsaimast?

Õigus on alati olnud reaktiivne. See on võimaldanud abstraktsuse, mida hindame kirjutatud õiguses. Proaktiivne seadusloome on alati olnud tabu. Võib vaielda, et suurte muutuste ajal, mil muutuste protsesski on kiirem, kui kunagi varem ajaloos, on aeg uuesti mõtiskleda, kas tabu ei olegi äkki enam tabu. Kas äkki võrrandis, milles on vaid muutujad, võiks õiguskeskkond olla üks see konstant, mis võimaldab meil paremini leppida targa tehnoloogiaga, mis otsustab meie eest ja suhtes?